

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความประพฤติ ความคิด และคุณธรรม ในตัวกลุ่มคน ประเทศชาติหรือสังคมใด ๆ ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชน ในทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีประชากรที่มั่นคงของประเทศชาติ และสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ โดยตลอด (กมลทิพย์ ไบเงิน. 2562 : 1) ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แข็งแรง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขโดยตลอด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 3) นั้น ผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน นอกเหนือจากครูผู้สอน นั่นก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาและนำพาการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งผู้บริหารต้องบริหารจัดการหรือให้การดูแลงานหลายด้าน โดยใช้ความรู้และทักษะการบริหารงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง (พัชราวลัย สังข์ศรี. 2561 : 1262) และจำเป็นต้องเป็นผู้มีคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษา เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับคุศลาภที่ได้ออกข้อบังคับว่าด้วยวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ยึดระบอบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง คือ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส ไม่คอร์รัปชัน มีความอดทนอดกลั้น รับผิดชอบ เสียสละ และเป็นคนดีของสังคม เพราะคุณธรรมมีความสำคัญมาก ทำให้ผู้บริหารทุกระดับและทุกคนต้องมี โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่จะช่วยให้การบริหารงานในสถานศึกษานั้นเกิดความราบรื่นและบรรลุจุดมุ่งหมาย ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาขาดคุณธรรมก็จะทำให้เกิดการไม่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความไม่ศรัทธาขึ้นในตัวผู้บังคับบัญชา ซึ่งการบริหารนั้น จะต้องยึดกฎระเบียบของทางราชการ สิ่งเหล่านี้เราสามารถพัฒนาได้ด้วยการศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นบันไดสู่ความสำเร็จในการทำงาน (ธีระ รุญเจริญ. 2553 : 68)

การบริหารงานในสถานศึกษา ประกอบด้วยการบริหารงาน 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทั้ง 4 ฝ่ายมีความสำคัญทุกด้าน จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้ แต่การที่จะบริหารสถานศึกษาต้องยอมรับว่า การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา การจัดการศึกษาของ

สถานศึกษามีคุณภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดทำสาระท้องถิ่น เทียบโอนผลการเรียน การวัด ประเมินผล และงานทะเบียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนางานห้องสมุด การนิเทศเกี่ยวกับการศึกษา งานพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และงานพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 สาระ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 9-103) สถานศึกษาที่ยึดเอางานวิชาการเป็นหลักในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ที่จะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ การให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการต้องมีสิ่งเหล่านี้ มีขอบข่ายการบริหารงาน วิชาการอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์ และแนวคิดใหม่ ในการพัฒนางาน มีการพัฒนาเกี่ยวกับงาน วิชาการอย่างจริงจัง มีการนำหลักปรัชญาของสถานศึกษามุ่งสู่การปฏิบัติ และการนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติกร. 2557 : 12)

จากสภาพการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตราด อำเภอกลองใหญ่ อำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ อำเภอแหลมงอบ อำเภอเกาะกูด และอำเภอเกาะช้าง ปัจจุบัน มีจำนวนโรงเรียน 102 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. 2565 : 9-19) และจากรายงานการกำกับติดตามการดำเนินงานและการใช้งบประมาณประจำปีรอบ 6 เดือน (1 ตุลาคม 2565 – 31 มีนาคม 2566) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่ายังมีจุดอ่อน และอุปสรรคที่จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีความเข้มแข็งขึ้นในการบริหารงานวิชาการ คือ การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา ซึ่งสถานศึกษามีศักยภาพทุกด้านไม่เท่ากัน ผลการประเมินระดับประถมศึกษา การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระหว่างปีการศึกษา 2563-2565 ในรายวิชาภาษาอังกฤษ ลดลงร้อยละ 3.02 รายวิชาคณิตศาสตร์ ลดลงร้อยละ 8.91 และการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ด้านคณิตศาสตร์ ลดลงร้อยละ 0.65 ด้านภาษาไทย ลดลงร้อยละ 1.72 รวมสองด้านลดลงร้อยละ 1.28 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. 2566 : 18 - 20) และจากรายงานโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ปี พ.ศ. 2566 ฉบับเต็ม ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด ระบุว่า จังหวัดตราดได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2565 เนื่องจากสถานศึกษายังไม่สามารถบริหารงานได้อย่างอิสระ ยังมีความเหลื่อมล้ำและการจัดการศึกษาให้ขาดความสอดคล้องกับบริบท และความต้องการของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดไว้ได้เท่าที่ควร และยังขาดหน่วยงานให้การสนับสนุน

ทั้งในด้านทรัพยากร กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในระดับพื้นที่ รวมถึงมีการรายงานเกี่ยวกับภาพความคืบหน้าของจังหวัดตราดในอีก 5-10 ปี ข้างหน้าว่าต้องการเห็นโรงเรียนและห้องเรียนปรับเปลี่ยนในด้านหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับทุนของชุมชน ปรับหลักสูตรให้มีความหลากหลายทางวิชาชีพและน่าสนใจ ปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เป็น Active Learning มีเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์การสอนของครู มีความปลอดภัยด้านกายภาพและจิตใจ ลดความเหลื่อมล้ำ เปิดโอกาสให้เด็กค้นพบตัวตน มีเป้าหมายในการเรียนรู้ สามารถสร้างเงิน สร้างอาชีพ และรักในสิ่งที่ทำ และปรับการวัดและ ประเมินผลที่เน้นการประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคล (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด. 2566 : 13-18)

ดังนั้นการบริหารวิชาการถือเป็นหลักของสถานศึกษาและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีคุณภาพ โดยสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการ คุณภาพงานวิชาการในโรงเรียนประสบผลสำเร็จคือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน มีการพัฒนาบุคลากรให้เกิด ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความพอใจ ความขยันขันแข็ง และความเอาใจใส่ใคร่ครวญต่องานอยู่เสมอ ตามหลักอริยบท 4 ข้อ คือ มีใจรัก (ฉันทะ) พากเพียรทำ (วิริยะ) จดจำจ่อจิต (จิตตะ) และวินิจจย (วิมังสา) หากผู้บริหารนำหลักอริยบท 4 มาใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ก็จะทำให้ งานต่าง ๆ ในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี (ผอบทอง สุจินพรัหม. 2559 : 104)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักและสำคัญที่สุด ที่ต้อง เอาใจใส่อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียน ด้วยการบูรณาการกับหลักอริยบท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงาน วิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดตราด เพื่อใช้เป็นแนวทาง ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดตราด และสถานศึกษา ในบริบทเดียวกันต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงาน วิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงาน วิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา ตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นแบบอย่างที่ดี อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและ พัฒนาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบ ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566 ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ตราด จำนวน 1,203 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด. 2566 : 18)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนผลของการประยุกต์ใช้ หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 291 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan.1970 : 607 - 610) และใช้การ สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกครูของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มี 4 ด้าน ดังนี้

- 2.1.1 ด้านมีใจรัก (ฉันทะ)
- 2.1.2 ด้านพากเพียรทำ (วิริยะ)
- 2.1.3 ด้านจดจำจ่อจิต (จิตตะ)
- 2.1.4 ด้านวินิจจวิชัย (วิมังสา)

2.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มี 5 ด้าน ดังนี้

- 2.2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.2.2 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2.2.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา
- 2.2.4 ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- 2.2.5 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เป็นผู้มีบทบาทและมีการปฏิบัติโดยนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 ที่สำคัญ 4 ด้าน มาปรับและประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย

1. มีใจรัก (ฉันทะ) หมายถึง ผู้บริหารมีพลังแห่งความรักงาน เห็นคุณค่า พอใจ เต็มใจ และศรัทธาในงาน รับผิดชอบงานทุกงาน ต้องการงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างดี อดทนต่อการทำงานที่มีความยากลำบาก เสียสละเวลาส่วนตัว หุ่่มเทให้กับการทำงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้ร่วมงาน รักครู เห็นทุกคนในสถานศึกษาเปรียบเสมือนคนในครอบครัว ให้สวัสดิการและมอบหมายภาระงานที่เหมาะสม สร้างเสริมขวัญและกำลังใจในการทำงานให้ครู ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รักสถานศึกษา เห็นสถานศึกษาเป็นเสมือนบ้านของตนเอง ยึดมั่นในปรัชญาและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของสถานศึกษา ไม่ทำให้สถานศึกษาเกิดความเสียหาย

2. พากเพียรทำ (วิริยะ) หมายถึง ผู้บริหารมีพลังแห่งการสู้งาน ขยันขันแข็ง กล้าหาญ อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหา ทำงานอย่างมีสติสัมปชัญญะ เห็นงานเป็นความท้าทาย เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดอ่ย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ มีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนนโยบายสู่

การปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง สามารถโน้มน้าวผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม (Teamwork) สนับสนุนการงดเว้นการแสดงความคิดเห็นในแง่ลบในการปฏิบัติงานในสื่อสังคมออนไลน์ และมีความอดทนอดกลั้นในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. จดจำจ่อจิต (จิตตะ) หมายถึง ผู้บริหารมีพลังแห่งการเอาใจใส่งาน มีสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่าน อุทิศตัวทุ่มเท เอาใจใส่ต่องานของตนและของผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ยึดมั่นในกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีความเสียสละในการอุทิศตนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสถานศึกษาและต่อสาธารณะชนทั่วไป มีการแบ่งงานอย่างชัดเจนในการปฏิบัติงานในทุกตำแหน่ง มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ สามารถประสานความร่วมมือทั้งในองค์กรและชุมชนได้เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการประยุกต์ใช้คุณธรรมที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้

4. วินิจวิจัย (วิมังสา) หมายถึง ผู้บริหารมีพลังแห่งการพัฒนางาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการไตร่ตรองงานในหน้าที่อย่างละเอียดรอบครอบ มีการพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สูงขึ้น มีการศึกษาหาความรู้จากข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อนำมาพัฒนางานและแก้ไขข้อผิดพลาดในการทำงานอยู่เสมอ มีการส่งเสริมให้ครูพิจารณาปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานและการบริหารจัดการตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ให้ครูพัฒนาวิธีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ส่งเสริมให้มีการระดมความคิดและตัดสินใจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีความมุ่งมั่นในการตรวจสอบและการประเมินผลเรื่องการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และมีทักษะการประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

คุณภาพ หมายถึง การบริหารงานของสถานศึกษา ที่ทำให้ได้งานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้า

งานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกอย่างทุกอย่างของสถานศึกษา ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน โดยสามารถวัดความสำเร็จได้จากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง งานวิชาการของสถานศึกษาที่ทำให้ได้งานที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากความคิดเห็นของครู สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกคุณภาพการบริหารงานวิชาการ ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. งานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาและครูร่วมกันวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 วิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการ ของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรสถานศึกษาไปกำหนดโครงสร้างรายวิชาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และจัดให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. งานพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษานั้นมีกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตามบริบทและจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ มีการผลิตและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่หลากหลาย ดึงดูดความสนใจ กระตุ้นการเรียนรู้ และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สถานศึกษามีการจัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้กับครูอย่างเพียงพอและอำนวยความสะดวกให้สามารถใช้ได้อย่างเหมาะสม มีการส่งเสริมให้ครูร่วมประกวดสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา มีการเผยแพร่สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้แก่สถานศึกษาอื่น ตลอดจนชุมชน และสังคมได้ใช้ประโยชน์ และส่งเสริมให้มีวิธีการดูแลรักษาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้พร้อมใช้งานอยู่ตลอดเวลา

3. งานนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาร่วมมือกับครูกำหนดปฏิทินและจัดทำโครงการนิเทศภายในไว้อย่างชัดเจน มีการนิเทศ กำกับ และติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ เป็นระบบ และต่อเนื่อง ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายใน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงานในสาระวิชาของตนเอง และได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การจัดการนิเทศภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น

4. งานวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การที่สถานศึกษามีการกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ โดยให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการศึกษา

มีการดำเนินการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผลการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการการลงมือปฏิบัติและผลงานเชิงประจักษ์ มีการนำผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลมาใช้ในการแก้ไขปัญาและพัฒนาผู้เรียน จัดให้มีการเทียบโอนทักษะความรู้ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5. งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษากำหนดแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิจัยร่วมกับหน่วยงานภายนอก และนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนผลของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

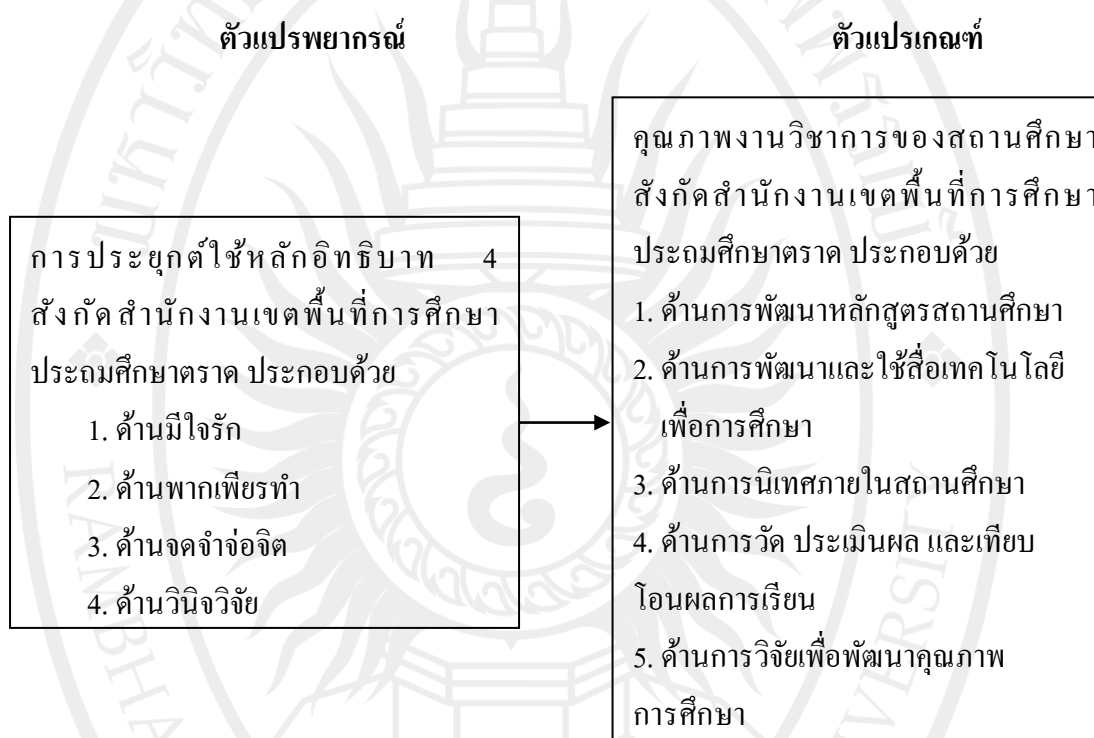
สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 และได้สรุปองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 เพื่อให้เข้าใจง่ายตามความหมายของท่าน ว. วชิรเมธี ที่ได้ให้ไว้ ดังนี้คือ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ มีใจรัก พากเพียรทำ จดจำจ่อจิต และวินิจฉัย (ว. วชิรเมธี. 2551 : 4) และผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา จากแนวคิดของอรุณรัชต์ ศาสตร์สกุล (2565 : 134), ปรตถกรณ์ กองนาถ (2564 : 46-47), อธิวัฒน์ พันธุ์รัตน์ (2562 : 103), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2562 : 29-30), สำนักปฏิรูปการศึกษา (2562 : 42), สวัสดิ์ สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2562 : 17), กิตติมา ปรินิธิติก (2562 : 57-58), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561 : 19), พงศกร อดุลพิทยาภรณ์ และนันทรัตน์ เจริญกุล (2561 : 322), ยุทธนา เกื้อกุล (2560 :

410-412), ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2560 : 9-10), จารุณี เก้าเอี้ยน (2557 : 12-13), จิตมา วรรณศรี (2557 : 3), วิภา ทองหง่า (2555 : 41) และจันทรานี สงวนนาม (2553 : 142) พบว่าแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด มีความสัมพันธ์กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
2. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด